

Nr 348.

Godkänd av första kammaren den 4 juni 1931.

Godkänd av andra kammaren den 4 juni 1931.

Riksdagens skrivelse till Konungen, angående de ekonomiska förutsättningarna för en reglering av Fyrisån och dess tillflöden m. m.

(Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 5 och 13.)

(Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 7.)

Till Konungen.

Uti en inom riksdagen väckt motion har gjorts framställning, förutom annat, varom nu icke är fråga, därom att riksdagen måtte i skrivelse till Eders Kungl. Maj:t begära framläggande av förslag till åvägabringande av en fullständig utredning angående de ekonomiska förutsättningarna för en reglering av Fyrisån och dess tillflöden.

Första kammarens utskott infortrade i stadgad ordning yttranden från lantbruksstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt länsstyrelsen i Uppsala län, som hörde länets lantbruksingenjör. Dessa yttranden äro såsom bilagor fogade till sagda utskotts utlåtande nr 5.

Till första kammarens utskott har jämväl överlämnats en till landshövdingen i Uppsala län ställd skrivelse från 26 jordägare i de trakter, som skulle beröras av det ifrågasatta regleringsföretaget, vilka anhållit om landshövdingens bistånd för "denna viktiga frågas lösning" och därvid framhållit de skäl, som talade för att företaget bragtes till stånd.

Andra kammarens utskott har vid ärendets beredning lämnat tillfälle för skogsvårdsstyrelserna i Stockholms och Uppsala län samt hushållningssällskapet i Uppsala län att inkomma med yttranden, varjämte lantbruksingenjören i Uppsala län inkommit med kompletterande yttrande. Hushållningssällskapet instämmer i yttrandet från länsstyrelsen i Uppsala län och tillstyrker således motionen. Dessa yttranden äro med undantag av hushållningssällskapets såsom bilagor fogade till sistberörda utskotts betänkande.

Dessutom hava andra kammarens utskotts ledamöter personligen besökt det område den ifrågasatta utredningen avser och därvid haft tillfälle att höra

ortsbefolkningens mening. Därvid överlämnades till utskottet en med 78 namnunderskrifter försedd skrivelse, vilken ävenledes är såsom bilaga fogad till detta utskotts utlåtande.

De i motionen omnämnda tillflödena till Fyrisån äro de från norr kommande åarna, Vendelsån, som i sitt nedre lopp även kallas Tenstaån, samt Vattholmaån, jämte dessas mindre tillflöden, vilka förena sig i närheten av Lena kyrka. Vendelsån har sina källor norr om Tegelsmora kyrka och genomflyter Tegelsmoräsjön och Vendelsjön, Vattholmaån börjar norr om Films kyrka och flyter genom Gruvsjön och Dannemoräsjön. Vid andra kammarens utskotts betänkande i ämnet har fogats en kartskiss över områdena.

Riksdagen får erinra om, att riksdagen tidigare beaktat framställningar av liknande innebörd som i motionen och beviljat anslag för sådana undersökningar, som här avses. Så har t. ex. riksdagen åren 1928 och 1929 beviljat anslag för undersökningar rörande reglering av vissa delar av Lyekebyån i Blekinge län samt Örksälven i Älvsborgs län och Kalixälven i Norrbottens län, och vid 1930 års riksdag anvisades sådant anslag för liknande undersökning rörande reglering av Emån i Kalmar län, Helgeån i Kristianstads län samt Olandsån i Uppsala och Stockholms län, detta senare företag avseende trakter i Uppland, som ligga i närmaste grannskap till den del av Uppland, som beröres av motionärens förslag.

Den motivering, som legat till grund för dessa riksdagens beslut, kan till alla delar också återopas för ett bifall till motionen. Den nationalekonomiska vinsten skulle bliva, att dels vidsträckt område skyddas mot årligen återkommande översvämningar, vilka nu dels minska, dels alldeles förstöra skörden, dels att ännu större områden med mycket god jordmån skulle torrläggas, så att de omedelbart skulle kunna läggas under plog, dels slutligen att skogbärande mark i stor utsträckning, vilken nu ger ringa eller intet utbyte, skulle genom den av regleringen möjliggjorda utdikningen bringas att giva god avkastning, vilket särskilt för dessa trakter har sin stora betydelse. Likaledes kunna vägande ortssynpunkter, delvis av stark social innebörd, anföras för ett bifall till framställningen. Därigenom att den jord, som genom regleringen vinnes som åkerjord, ligger i omedelbart grannskap till redan befintliga och bebyggda bruksdelar och sålunda ökar dessas storlek, skulle en uppdelning bliva möjlig, vilken i sin ordning medförde, att där en ägare hade flera söner, dessa skulle kunna få övertaga var sin nya bruksdel och sålunda bibehållas vid jorden, en sak som från samhällets synpunkt knappast kan övervärderas. Vidare skulle den betydande skogsareal, som på detta sätt gjordes fruktbar, ej allenast bliva till ekonomiskt stöd för brukarne av de jordbruk, som härav berördes, utan bereda arbetstillfällen åt dem i trakten, som för sin utkomst vore beroende av sådana. Slutligen torde böra framhållas, att en utdikning och torrläggning av så stora arealer vattensjuk mark, som här är fråga om, skulle verka förbättrande på klimatet i de ifrågavarande trakterna.

Emellertid torde det få anses uteslutet att bland de jordägare, som beröras av den ifrågasatta regleringen, åstadkomma en sådan sammanslutning, som förmår att bestrida kostnaderna för förberedande undersökning och arbetsplans upprättande. Det är ett mycket vidsträckt område med många och delvis även ekonomiskt svaga jordägare, ibland vilka också möjligen stridiga intressen kunna vilja göra sig gällande. Ej heller torde det vara möjligt att som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förutsätter utföra arbetet i olika etapper. Erfarenheten visar, att de fördelar, som härvid ernås för ett område, oftast mötas av svårigheter för andra, nedomliggande områden, varvid också rättstvister kunna uppstå av den omfattning, att de kunna bliva av ruinerande innebörd för dem, som från början trodde sig vinna fördelar av regleringen. Flera typiska exempel skulle också kunna anföras härpå, och från ett mindre företag uti ifrågavarande trakt hava de, som utav den utförda regleringen haft fördel, blivit nödsakade att till nedom liggande jordägare, vilka lidit men, utgiva betydande skadeersättningar. Vad nu föreslagna reglering vidkommer, kunna visserligen områdena omkring Vendelsån, resp. Vattholmaån betraktas som från varandra skilda företag, men de båda åarna förenas i den gemensamma Fyrisån, och den ökade avrinningshastigheten skulle helt säkert medföra betydande olägenheter för nedom sammanflödet liggande trakter på grund av dels vattendragets förträngningar här och där, dels markens låga och flacka beskaffenhet.

Riksdagen är i likhet med de hörda myndigheterna av den uppfattningen, att denna utredning, om den kommer till stånd, bör läggas så, att den resulterar i en arbetsplan av den beskaffenhet, att den med hänsyn till arbetets omfattning och därav betingade kostnader kan läggas till grund för en ekonomisk organisation till arbetets utförande, och måste således i sig innesluta laga synförrättningar i enlighet med gällande laga bestämmelser.

Saken synes likväl hava den stora betydelsen såväl från näringslivets som ortsintressets synpunkt, att den motiverar ett statsmakternas ingripande, och detta så mycket mera som sådant understöd tidigare lämnats andra fullkomligt likartade företag, varom också riksdagen förut erinrat. Vid dessa understöds beviljande har dock såsom villkor fästs, att kostnaderna för erforderlig hantlangning och därtill hörande material skulle bäras av jordägarna själva.

Riksdagen inser de föreliggande svårigheterna att ena de talrika jordägarna till ett samfällt uppträdande för att genomföra en kostsam utredning av den omfattning, som i föreliggande fall är nödvändig. Med hänsyn därtill synes det således befoget att utredningen kommer att verkställas genom statens försorg. För den händelse en reglering av Fyrisån och dess tillflöden senare kommer till stånd, en sak, varom riksdagen känner sig övertygad, böra emellertid de intresserade jordägarna i vanlig ordning bära sin del av samtliga kostnader och således den av statsverket bekostade utredningen även inräknas vid stats-

understödet för regleringen uträknande. Under den förutsättningen synas också s. k. hantlangningskostnader kunna förskottas av statsmedel.

Riksdagen delar den av lantbruksingenjören framförda åsikten, att undersökningen sannolikt skulle förbilligas genom fast anställda och inarbetade hantlangare, då härigenom arbetet skulle bedrivas fortare och inom kortare tid och sålunda en del andra kostnader sannolikt skulle nedbringas.

Gentemot lantbruksstyrelsens formella invändning att här icke någon sakägare framfört begäran om utredning, vill riksdagen anföra, att sådan sakägare torde få anses finnas, alldenstund, såsom ovan omförmäls, ett större antal jordägare hemställt om bifall till motionen.

På grund av vad sålunda anförts får riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t täcktes vidtaga erforderliga åtgärder för åvägabringande av en fullständig utredning angående de ekonomiska förutsättningarna för en reglering av Fyrisån och dess tillflöden.

Stockholm den 4 juni 1931.

Med undersåtlig vördnad.
